

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА РЕЖИМУ КАСТРО 1959–1990 рр.

Попружук Юлія,

здобувачка вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
e-mail: yuliapoprjuk@gmail.com

Науковий керівник: **Костюк Леся,**

кандидат історичних наук, доцент,
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Соціальна політика Куби під керівництвом Ф. Кастро представляла собою масштабний експеримент з моралізації суспільства, заснований на поєднанні соціалістичних ідеалів і авторитарного управління. Проголошуючи метою створення «нової людини» – вільної від расових упереджень, гендерних стереотипів та економічної нерівності – режим впроваджував радикальні реформи, які трансформували всі сфери життя. Однак ці зміни супроводжувалися суттєвими суперечностями: проголошені принципи рівності часто суперечили реальній практиці, а соціальні ініціативи мали двозначний характер, поєднуючи прогресивні заходи з репресивними методами.

Метою дослідження є комплексний аналіз основних напрямків соціальної політики режиму Ф. Кастро на Кубі, виявлення суперечностей між проголошеними цілями та практичними результатами впроваджених заходів.

Завданнями роботи є розглянути особливості антирасистської політики та її наслідки для афрокубинців; дослідити гендерну політику та її вплив на становище жінок; проаналізувати систему соціального забезпечення та політику регулювання заробітних плат; оцінити вплив економічної кризи 1990-х років на соціальну сферу Куби.

Антирасистська політика ініційована в березні 1959 р., передбачала вирішення проблеми у забезпеченні афрокубинців робочими місцями й ліквідацією сегрегації в публічних місцях [1, с. 259]. Така політика суперечила поглядам кубинського суспільства, яке вбачало Кубу «безкольоровою», а самі афрокубинці вважали політику Кастро патерналістською і не прагнули його допомоги. Політика расової інтеграції в одне суспільство суперечило поглядам і прагненням афрокубинських лідерів, вони хотіли вирішити цю проблему самостійно,

що призвело до вимушеної еміграції значної частини афрокубинських лідерів.

Систематичне заперечення існування расизму режимом Кастро призвело до неможливості відкритого обговорення расових проблем, що сприяло збереженню і навіть посиленню расових стереотипів та дискримінаційних практик. У 1990-х рр. афрокубинці становили меншість у: приватному секторі, політичному житті та участі у суспільних процесах [2, с. 27].

Гендерна політика характеризувалася розбіжностями між прогресивним законодавством і збереженням патріархальних норм. Створена у 1960 р. ФС – Федерація кубинських жінок, мала на меті «визволити» жінок надаючи їм допомогу і забезпечуючи роботою. Проте, діяльність організації зводилась до створення ідеальної матері та дружини, ніж особистості. У 1970 р. працювало лише 18 % жінок, а керівні посади займали лише 6 % жінок [3, с. 156].

Також, у 1975 р. урядом був прийнятий «Кодекс про сім'ю», котрий законодавчо закріпив рівноправність чоловіків і жінок у шлюбі. Стара Конституція також забороняла гендерну та расову дискримінацію. Проте, жінки продовжували нести непропорційно більший тягар домашньої роботи. Окрім цього, жінок активно набирали до лав збройних сил та відправляли у волонтерські місії при цьому залишаючи за ними обов'язки перед сім'єю. Зауважимо, що економічна криза «особливого періоду» 1990-х років XX ст. посилила гендерну нерівність, змушуючи жінок адаптуватися до нових форм економічної діяльності при збереженні традиційних сімейних обов'язків [4, с. 103].

Соціалістична модель розвитку передбачала створення системи соціального забезпечення, що мала на меті суттєве покращення якості життя громадян. Прийнятий у 1963 р. «Закон про соціальне забезпечення» став основою соціальної політики. Особливістю кубинської системи соціального страхування була її універсальність: соціальні гарантії поширювалися на всіх громадян, включаючи сільськогосподарських працівників [5, с. 76–78]. Система забезпечувала пенсією, допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, материнством, інвалідністю та втратою годувальника. До середини 1970-х рр. соціальним страхуванням було охоплено понад 93% працездатного населення, що значно перевищувало показники інших країн Латинської Америки [6, с. 212–215].

До 1980 р. на Кубі функціонувало понад 120 будинків для людей похилого віку з повним державним фінансуванням. Проте, державна політика була спрямована на підтримку традиційної моделі сімейної опіки над людьми похилого віку з наданням додаткової соціальної допомоги родинам [7, с. 178–183]. А в 1970-х рр. почалося активне впровадження програм професійної реабілітації для осіб з інвалідністю. Особлива увага приділялася працевлаштуванню – державні підприємства були зобов'язані

виділяти певну квоту робочих місць для людей з інвалідністю, що дозволило досягти рівня зайнятості серед цієї категорії населення [8, с. 215–218]. Так, з 1974 р. на Кубі діяла спеціальна програма допомоги для сімей з трьома і більше дітьми, яка передбачала додаткові пайки продуктів харчування, пріоритетний доступ до житла та збільшені суми допомоги на дітей. [9, с. 145–149]. Проте, варто зауважити, що ці заклади діяли в постійних умовах дефіциту, а гарантована зайнятість часто означала низькопродуктивну працю в аграрному секторі.

Важливим елементом соціального захисту стало запровадження в 1962 р. «Закону про організацію заробітних плат». Було встановлено єдину тарифну сітку для всіх галузей економіки. Ця система включала вісім основних кваліфікаційних розрядів з відповідними тарифними ставками. Базова ставка для некваліфікованих працівників становила 85 песо на місяць, тоді як максимальна заробітна плата для високопрофесійних спеціалістів була обмежена 450 песо [10, с. 89–94]. Такі дії з однієї сторони зменшували нерівність, але ігнорували мотивацію висококваліфікованих робітників, що призведе до виїзду фахівців. Окрім цього, важливим аспектом було забезпечення повної зайнятості населення. Конституція Куби 1976 р. закріпила право на працю як одне з основних соціальних прав громадян, а держава взяла на себе зобов'язання забезпечувати населення робочими місцями. Рівень безробіття знизився з 12,5 % у 1958 р. до 1,8 % у 1970 р. [11, с. 84–87], проте, більшість населення було зайняте у сільськогосподарському секторі, а зайнятість була примусовою у неефективних секторах, неповний робочий день.

Також існувала підтримка ветеранів революції та сімей загиблих революціонерів. Учасники революційного руху та їхні сім'ї отримували додаткові соціальні пільги, включаючи підвищені пенсії, пріоритетний доступ до житла та медичного обслуговування. Ця система мала ідеологічне обґрунтування та була спрямована на закріплення революційних цінностей у суспільстві [12, с. 201–204].

Окремо проводилася соціальна політика за регіональним принципом. Уряд впроваджував спеціальні програми підтримки для регіонів з історично нижчим рівнем розвитку або тих, що мали стратегічне значення. Наприклад, для провінції Пінар-дель-Ріо, яка спеціалізувалася на вирощуванні тютюну, були встановлені додаткові пільги для працівників тютюнової галузі, включаючи підвищені пенсії та додаткові продовольчі пайки [13, с. 203–209].

Висновки. Соціальна політика режиму Ф. Кастро залишається яскравим прикладом спроби поєднати революційні ідеали з авторитарними методами управління. Незважаючи на формальні досягнення – реальність виявилася значно складнішою. Антирасистські ініціативи, замість подолання нерівності, призвели до маргіналізації

афрокубинців, а гендерна рівність обернулася подвійним тягарем для жінок, змушених поєднувати роботу з традиційними ролями. Система соціального захисту, хоч і охоплювала переважну більшість населення, функціонувала в умовах хронічного дефіциту, а гарантії зайнятості часто перетворювалися на примусову працю в неефективних секторах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fuente A. A Nation for All: Race, Inequality, and Politics in Twentieth-Century Cuba. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2001. 449 p.
2. Amnesty International. Cuba: Human Rights at a Glance. London: Amnesty International Publications, 2015. 48 p.
3. Safa H. The Myth of the Male Breadwinner: Women and Industrialization in the Caribbean. Boulder: Westview Press, 2005. 212 p.
4. Randall M. Women in Cuba: Twenty Years Later. New York: Smyrna Press, 1991. 188 p.
5. Mesa-Lago C. Breve historia económica de la Cuba socialista. Madrid: Alianza Editorial, 1994. 405 c.
6. Domínguez J. I. Cuba: Order and Revolution. Cambridge: Harvard University Press, 1978. 684 c.
7. Gutiérrez O. La tercera edad en Cuba: Un análisis sociodemográfico. Revista Cubana de Ciencias Sociales. 1989. № 19. C. 170-186.
8. Vázquez A. Políticas de integración para personas con discapacidad: La experiencia cubana. México: Siglo XXI Editores, 1988. 296 c.
9. Benítez M. E. La familia cubana en la segunda mitad del siglo XX. La Habana: Editorial de Ciencias Sociales, 1986. 258 c.
10. Mesa-Lago C. The Economy of Socialist Cuba: A Two-Decade Appraisal. Albuquerque: University of New Mexico Press, 1981. 235 c.
11. Brenner P. From Confrontation to Negotiation: U.S. Relations with Cuba. Boulder: Westview Press, 1988. 187 c.
12. Suárez A. Cuba: Castroism and Communism, 1959-1966. Cambridge: MIT Press, 1985. 307 c.
13. Benítez M. E. La familia cubana en la segunda mitad del siglo XX. La Habana: Editorial de Ciencias Sociales, 1986. 258 c.